

O negaciji negativne utopije ali o čudežni preobrazbi volka v ovčje krzno: etika levičarskega terorizma

1. KDO SE BOJI ČRNEGA MOŽA? PROBLEM POIMENOVANJA LEVIČARSKEGA TERORIZMA

Ko se je rojevala ideja pričujoče številke Časopisa za kritiko znanosti, naj bi bila ta številka posvečena levičarskemu terorizmu. Ker pa je terorizem beseda z izrazito negativno pomensko konotacijo in ker so teroristične akcije skrajno, nasilno sredstvo za doseganje določenih političnih ciljev, ki sodijo ne zgolj v radikalno levico, temveč tudi v njen protipol, torej v radikalno desnico, se je redakcijski odbor odločil, da bo številko posvetil raje "urbani gverili", četudi bo v njej govor o delovanju, ideologijah in motivih skupin, ki se običajno označujejo kot teroristične.

Tej odločitvi je nedvomno botrovala tudi zamisel o tem, da se je težko opredeljevati za politična sredstva, ki so v javnosti moralno diskreditirana. Le kdo, ki je količkaj pri zdravi pameti, lahko zagovarja poboje često nedolžnega civilnega prebivalstva, spektakularne ugrabitve družinskih očetov in potniških letal ter krvave atentate, tudi če jih vodijo še tako plemeniti nagibi? Terorizem se običajno dojema kot nasilna, kruta oblika izsiljevanja realizacije določenih političnih zahtev, vrhunec egocentrizma neprilagojenih manjšin, ki se ne morejo sprijazniti s tem, da se svet ne vrti čisto tako, kot oni hočejo.

Beseda teror izhaja iz latinščine in pomeni strah oziroma grozo. Za označevanje nasilnih posegov v politične strukture se je pričela izpeljanka terorizem uporabljati šele konec 18. stoletja.

Terorizem, torej strahovlada se odtlej lahko uporablja kot pojem, ki označuje uporabo nasilnih metod nad političnimi nasprotniki, ne glede na vprašanje o tem, ali je uporabnik oziroma izvajalka teh metod vsemogočna država ali obupan posameznik. Terorizem naj bi bil torej način uresničevanja in doseganja določenih ciljev, politična metoda, ki sama po sebi nima vrednostnega predznaka, ne glede na to, ali jo uporablja desnica ali levica, diktatorska oblast ali stigmatizirana manjšina.

Zato se celo večina skupin in organizacij radikalnih političnih margin (da o državah, katerih oblast sloni na t. i. državnem terorizmu, sploh ne izgubljam besed ...), ki za doseg svojih ciljev uporabljajo nasilne metode, tudi v svoji samopodobi distancira od tega termina. Njegova negativna konotacija je namreč toliko močnejša v svetu, ki mu vladajo vrednote, kakršna so svetost in nedotakljivost človeškega življenja (in lastnine), strpnost do drugače mislečih (ne glede na vprašanje, kolikšna je njihova možnost to drugačno mnenje sploh artikulirati, torej ne glede na vprašanje, ali se ti "drugače misleči" nahajajo na vrhu ali na dnu hierarhično strukturirane oblasti), nenasilje, humanizem, ljubezen in podobni ideološki konstrukti, ki služijo kot vezivo notranjega ustroja civiliziranih družb. Opredelitev za fizično nasilje kot politično sredstvo je toliko težja v svetu, kjer naj bi bili vsi prijazni in ljubeznivi, v svetu, ki naj bi vrh vsega zagotavljal tudi načelne pogoje za tovrstno prijaznost in ljubeznivost vseh zdravih in moralno neoporečnih ljudi. Ta opredelitev je v tovrstnem družbenem kontekstu toliko težja, kadar gre za poskuse udejanjanja idej in idealov, ki sodijo v duhovno obeležje politične margine. Marginalizirane skupine, ki stojijo za tovrstnim konceptom, ilegalne radikalne celice, ki se tudi v javnosti identificirajo kot teroristične in ki lahko to svojo identifikacijo tudi utemeljijo, s tem dokazujejo posebno vrsto poguma. Gre za pogum zoperstavljanja vladajočim kriterijem vrednostnega sistema, ki je osnova političnih ustrojev, kakršnim te skupine nasprotujejo. Gre za pogum, ki se s to opredelitvijo pokaže že na pomenski, simbolni ravni, za pogum načelne opredelitve proti nečemu, kar je splošno veljavno in sprejeto ter za nekaj, kar je znotraj lastnega, marginaliziranega etičnega kodeksa legitimno in zato sprejemljivo. (Gre torej za pogum, kakršnega na primer manjka redakcijskemu odboru pričujočega izvoda Časopisa za kritiko znanosti.) Seveda to še zdaleč ne pomeni, da nam ni treba razlikovati med državnim terorizmom in terorizmom radikalnih političnih manjšin na eni in med levičarskim in desničarskim terorizmom na drugi strani. Prav nasprotno!

2. 0 NAMENIH, KI NAJ BI POSVEČEVALI SREDSTVA

Če poskusimo zakoličiti temeljne parametre tovrstnega razlikovanja, lahko za nadebuden začetek postavimo drzno hipotezo, po

kateri takoimenovani državni terorizem (torej bodisi eksplicitno, bodisi implicitno izvajanje fizičnega in/ali psihičnega nasilja ekonomske in politične elite nad državljani in državljankami) in terorizem radikalne, ilegalne desnice izhajata iz enakih predpostavk. Pri obeh vrstah terorizma gre torej za v bistvu isti pojav in ločnica med obema oblikama izvajanja nasilja se nahaja zgolj na formalni ravni: država lahko izvaja nasilje v okvirih splošno sprejete (ali vsaj splošno vsiljene) legitimnosti, medtem ko ultradesni terorizem (vsaj zaenkrat) deluje še v ilegali. Tako državni kot tudi terorizem skrajne desnice temeljita na idejnih postulatih, ki so v tendenci nujno fašistoidni, saj zagovarjajo hierarhični in elitistični ustroj družbene oblasti (vsi smo enaki, ampak eni bolj kot drugi), rasizem (mi smo bolj enaki kot oni), ksenofobijo (kdor ni z nami, je proti nam) ter zatiranje temeljnih svoboščin samouresničevanja žensk ali drugih "invalidov", otrok in starih ljudi, torej vseh, ki ne sodijo v kalupe zdrave in učinkovite storilnosti, kakršno zahteva urejena in napredna družba.

To po svojem bistvu velja tudi za moderne neoliberalistične države, kljub vsem njihovim lepo zvenečim sloganom, ki zagovarjajo in razširjajo postulate navidezne strpnosti do vsega drugačnega in drugega. Vsi različni, vsi enakopravni – vrednota načelne tolerance, ki naj bi prevevala ta lepo zveneči rek in izvrstno dopolnjevala tradicionalne humanistične vrednote enakosti, solidarnosti in svobode, ni absolutna, temveč relativna. Preden se namreč prepustimo evforiji srečnega novega sveta, ki ga obljublja ta navidezna strpnost, bi se bilo dobro vprašati, kdo pravzaprav določa kriterije te (milostno dovoljene) drugačnosti in enakopravnosti. Paradoksalnost in neslanost tega reka je sicer prikrita, vendar zato nič manj učinkovita. Vsakršna enakopravnost je namreč možna samo na podlagi skupnega priznavanja določenih norm, ki tvorijo podlago kodeksa pravic in dolžnosti. Tak mehanističen pristop pa nujno vsebuje tudi meje drugačnosti, ki je legitimna in zagotavlja enakopravnost zgolj na podlagi temeljne in načelne opredelitve za vladajoče vrednote ter interese obstoječe družbe, beri državne oblasti. Govoriti o enakopravnosti brez upoštevanja političnega konteksta, ki je določen s hierarhično strukturiranimi razmerji oblasti, je podobno, kot govoriti o za vsakogar svobodnem dostopu do hrane, ki se nahaja na drugem bregu deroče reke skupini stradajočih ljudi, med katerimi so imeli samo nekateri to srečo, da so jih prej naučili plavati. V obeh primerih gre za lažno prikazovanje navideznih, v konkretni realnosti neobstoječih, dejstev.

Temeljna struktura sistema vrednot, ki pogojuje latentni terorizem moderne nacionalne države in teroristične akcije skrajne desnice, je torej enaka. Zato lahko trdimo, da država s svojimi medijskimi trobili in subtilnim sistemom moralnega izobraževanja na implicitni ravni podpira ekscese desničarskih teroristov, čeprav jih njene zakonodajne in izvršne inštitucije na eksplicitni ravni prepovedujejo in zatirajo. Kljub formalnim prepovedim država običajno izpolnjuje pogoje, v katerih se lahko desničarski terorizem sploh vzpostavlja, oblikuje in ohranja.

Teroristične akcije radikalne leveice izhajajo iz drugačnih predpostavk. Njihove opredelitve so v prvi vrsti negativne – identiteta skrajne leveice se vzpostavlja preko negacije obstoječega. Pri tem gre za kritiko sistema izkoriščanja, neenakopravnosti in parlamentarne demokracije kot temeljne politične vrednote kapitalističnih držav. Temeljne vrednote sodobne nacionalne države so torej v diametralnem nasprotju s teorijo in prakso radikalne leveice.

Teorija in praksa sodobnega malomeščanstva, h kateremu – hočeš, nočeš – sodi tudi avtorica pričujočega sestavka (po vsej verjetnosti skupaj z večino njegovega bralstva, da o redakcijskem odboru sploh ne izgubljam besed ...), običajno ne temelji na tovrstnih nasprotjih, temveč bolj na navadah. Tako so nas že v rosi mladosti navadili vere v oblast, denar in v nekaj, kar ni nič manj pomembno od obojega zgoraj navedenega: navadili so nas splošne obzirnosti do soljudi. To naj bi bil torej tisti temelj, brez katerega ni mogoča nobena urejena družba. Pravijo ji tudi morala. Včasih pa tudi etika, da zveni še bolj nobel. Vsekakor je morala, ali, pardon, etika, tista, katere glavna in temeljna naloga je ubijanje čustev, pardon, emocij. Katerim se – za Božjo voljo! – nikakor ne smemo in ne moremo prepustiti. (Spomnimo se samo krvave vojne v Bosni). Če bi pravna država kjerkoli resnično delovala, čustev pravzaprav sploh ne bi več potrebovali. (In morda bi bilo to za nas še najbolje, ampak to sodi v neko drugo zgodbo.)

Vsekakor so namreč prav čustva nekaj, kar odločilno vpliva na odločitve politično marginalizirane leveice o terorističnih akcijah kot zadnjem možnem sredstvu uresničevanja tistih političnih ciljev, v katere le-ta (pa naj bo iz kakršnih koli vzrokov že) verjame. Kljub temu pa naj nas to ne zavede k predpostavki, da so teroristične akcije nekaj, kar temelji na iracionalnosti (prim. White, str. 165). Večina revolucionarnih celic, ki so v zadnjih desetletjih delovale v ilegali, je v nasilnih akcijah videla tudi možnost takoimenovane “propagande dejanj”, takšno metodo delovanja torej, ki jim omogoči, da postane vidna tudi v svetu, ki je običajno slep za tovrstno kritiko obstoječe realnosti. Pri tem so izhajali iz predpostavke, da je v dani politični konstelaciji dejansko bolje, če te v širši javnosti povezujejo z negativnimi predikati, kot pa da tebe (in tvoje zavesti o svetu, tvojega načina dojemanja in razlaganja stvarnosti) sploh ne poznajo. Z drugimi besedami: bolje je biti osovražen kot politično mrtev (prim.: Klein, str. 132).

Racionalne utemeljitve političnih akcij radikalne leveice je možno povzeti v treh točkah:

1. Kritika kapitalističnega sistema kot sistema izkoriščanja človeka po človeku in sistema nepravilne porazdelitve družbenega bogastva.
2. Kritika meščanske nacionalne države kot tistega inštitucionalnega ogrodja, ki ta sistem omogoča in ohranja.
3. Kritika parlamentarne “demokracije”, ki predstavlja politični temelj taiste države in je sama osnovana na kvantiteti, ne pa na kvaliteti odločanja subjektov v kapitalističnih družbah.

Teroristične akcije naj bi predstavljale edini argument, s katerim je v danih razmerah možno to kritiko formulirati. Predstavlja zadnje sredstvo, ki je v spletu tega ekonomsko političnega sistema še kolikor toliko učinkovito oziroma sploh predstavljivo. Namen posvečuje sredstva in je torej ključna, nikakor pa ne edina točka etične utemeljitve levičarskega terorizma.

Vsi vemo, da naj bi vsak in vsaka od nas imel v sistemu demokracije možnost odločati o sebi in o temeljnih pogojih svojega življenja. Kdor spozna, da temu ni tako in se kljub temu noče vdati v usodo, kdor ugrizne v prepovedani sadež tega spoznanja in kljub temu verjame v možnost uresničevanja nekakšnega novega, boljšega sveta, je v precejšnji nevarnosti, da postane levičarski skrajnež, ali celo, Bog ne daj, terorist.

3. TERORIZEM IN ETIKA: NASPROTJE SAMO PO SEBI?

Kot smo že rekli, gre pri terorizmu za pojav z izrazito negativno pomensko konotacijo, ki povzroča, da javnost, kadar je soočena s tem pojmom, praviloma ne razlikuje med idejami, političnimi cilji, nameni in utemeljitvami, še manj pa med strukturnimi osnovami konkretnih razmerij oblasti in vrednostnih sistemov, ki privedejo do njega. Poti pavšalnega posploševanja so tudi tukaj, kot običajno, najudobnejše, vendar niso zato nič bolj konstruktivne in nas večino privedejo v slepe ulice. Posploševanje na ravni kategorialnih izenačitev je toliko bolj deplasirano, kadar smo soočeni z vprašanjem interpretacije etičnih vrednot.

Dejstvo, da teroristične akcije radikalnih političnih skupin vselej temeljijo na etično utemeljeni samopodobi pripadnikov in pripadnic ilegalnih celic, je samo po sebi umevno. Motivi, ki privedejo do terorističnih dejanj, so torej vselej ne zgolj politično, temveč tudi etično utemeljeni.

Osnovna vprašanja etike namreč zadevajo problematiko Dobrega, ki naj bi določalo nagibe in delovanje posameznika.

“Njen cilj je metodično utemeljeno prikazovanje osnov pravičnega, razumnega in smiselnega delovanja in (so)bivanja. Principi in razlogi etike naj bi bili splošno veljavni, razumni in vsakomur razumljivi brez potrebe po utemeljitvah zunanjih avtoritet ali konvencij. Zato lahko nastopa etika tudi kot višji, kritični korektiv veljavnih moralnih kodeksov.” (Burghard, str. 13)

Ponovno prevpraševanje jezikovnih oblik in funkcij etičnih izhodišč pa je naloga meta-etike (prim. p.t.). Zato lahko predpostavimo, da je prav zgoraj omenjeno, pavšalno posploševanje terorističnih dejanj v javnosti, ki vodi k nediferenciranemu zaključku, da je vsaka oblika ilegalnega nasilja v nasprotju s temeljnimi postulati

etičnih sistemov, povezano z meta-etičnim paradoksom med formalno obliko predpostavk, s katerimi smo soočeni, in konkretno vsebino zaključka, ki je nujno povezan z vrednostnimi interpretacijami.

Tako kot se v vsakdanjem jeziku ne moremo izogniti njegovi sporočilnosti, se namreč tudi v samem razmišljanju o konkretnih pojavih v realnosti okrog nas ne moremo izogniti interpretacijam.

Medtem ko so (z izjemo selekcioniranja podatkov, ki pa po eni strani že sama sodi v domeno interpretacije) vsi ostali dejavniki (informacije, kategorije in postopki njihovega urejanja) več ali manj mehanistični, t.j. izrazljivi v strogo formalnem sistemu znakov, gre pri interpretaciji teh dejavnikov (informacij, kategorij in postopkov) za njihov kvalitativni prenos v domeno naravnega jezika. Prenos informacij oziroma njihove "vrednosti" iz sistema formalnih znakov v sistem naravnega jezika je že sam po sebi dovolj problematičen, ker gre pri prvem za sistem definiranih vrednosti, pri drugem pa za sistem, ki poleg le-teh vključuje tudi moralne in ideološke implikacije. Kot nazoren indikator vrednostnih (oz. pomenskih) razlik, do katerih lahko prihaja pri enostavnem "prevodu" določenega stavka iz formalnega v naravni jezik, si oglejmo naslednji primer:

$$'p \longrightarrow q \longleftarrow 'q \longrightarrow p$$

Če izrazimo spremenljivko p s stavkom "biti z nami", spremenljivko q pa s stavkom "biti proti nam", lahko gornja formalizirana izraza na obeh straneh ekvivalence "prevedemo" v naravni jezik s stavkoma "Kdor ni z nami, je proti nam" oz. "Kdor ni proti nam, je z nami". Čeprav imata v sistemu formalnih znakov obe strani ekvivalence enako resničnostno vrednost, so moralne implikacije (in s tem vsebinska sporočila), ki se pokažejo v prevodu obeh izrazov v naravni jezik, ne samo neekvivalentne, temveč druga drugi nasprotne (Cerkovnik, Vaje iz logike, FF Lj. PS 1997).

Ker so komunikacijska sredstva v rokah družbene elite, ki zagovarja in ohranja obstoječa razmerja oblasti, nas niti najmanj ne more čuditi, da je javnost s pojavom terorizma vselej znova soočena zgolj na pomenski ravni formaliziranih posplošitev, ne da bi postopek in metoda informacij, ki se ji pri tem posredujejo, omogočala prenos tovrstnih, temeljnih logičnih postopkov v naravni jezik. To bi namreč pomenilo tudi nujnost diferencirane (beri: etično osmišljene) metode razmišljanja, ki vključuje tudi problematiko vsebinskih interpretacij.

Prav v vprašanih politične etike se torej še posebej nazorno pokaže vpliv različnih vrednostnih kontekstov na interpretacije postopkov mišljenja. Ker pa smo vajeni dojemati stvarnost tako, kot se nam prezentira (spomnimo se ene osnovnih lekcij, ki se je naučimo v otroškem vrtcu: Pojej vse, kar se položi predte na mizo!), ostaja tovrstna paradoksalnost prenosov formaliziranih sistemov v naravni jezik večinoma prikrita in se najraje delamo, kot da se nas ne tiče. Zakaj bi si človek tudi povsem po nepotrebem kompliciral življenje?

No, po tem kratkem in lahkotnem ekskurzu o vprašanju povezave med obliko in pomenom (oziroma med etiko in oblastjo) pri dojetanju in interpretaciji terorizma je napočil čas, da se končno posvetimo temi, okrog katere se že ves čas previdno plazimo kot mačka okrog vrele kaše: katere vsebinske smernice so bile tiste, ki so v danem političnem in socialnem kontekstu oblikovale etični kodeks levičarskega terorizma? Kakšna je bila vrednostna samopodoba revolucionarnih celic, kje iskati tisti notranji ideološki temelj, ki je omogočal in vzpostavljajal notranjo integriteto skupine in s tem posameznikov in posameznic, ki so se znotraj nje – vsemu rožnatemu svetu razsvetljenega humanizma navkljub – odločale za dejanja eksplicitnega nasilja?

Osvetlili smo že tri osrednje, med seboj tesno povezane, vidike negativne identifikacije ilegalnih revolucionarnih celic. Kritika danega politično-ekonomskega sistema in njegovih družbenih implikacij, ki se izraža v novolevičarski kritiki kapitalizma, nacionalne države in parlamentarne demokracije, je namreč temelj negacije obstoječega, ki nikakor ne zadošča za vzpostavitev aktivne notranje integritete revolucionarnih celic ter posameznikov in posameznic v njej. Negativna opredelitev v smislu identitete negativne ekvivalence, tista točka torej, na kateri (se) lahko opredeljujemo samo preko tega, kar nismo ali preko tega, česar/kar ni, še zdaleč ne zadošča kot motiv, ki bi omogočal aktivno in, milo rečeno, izredno neudobno izvajanje še bolj neudobnih akcij, katerih konkretne posledice so več kot neudobne. Takšno vse-enost negacije srečamo kvečjemu pri pripadnikih apatije¹, kakršni so bili na primer starokitajski daoisti. Tem še na kraj pameti ni prišlo, da bi metali bombe, ugrabljali letala ali vsaj obglavili kakšnega krvoločnega in zatiralskega ministra. Evropski, zlasti ruski nihilizem je svojo aktivnost iz tega nujnega konteksta determinirane negacije poskušal rešiti z glorifikacijo destrukcije, ki je tako per-se postala pozitivna vrednota in s tem možni temelj aktivne identitete. Organiziranemu levičarskemu terorizmu, s katerim naj bi se tukaj v glavnem ukvarjali, pa tovrstna negativna ekvivalenca ni bila dovolj. Zadoščala je kvečjemu za utemeljitev etične enakovrednosti metod državnega terorja in terorja revolucionarnih celic. Države in sistemi, ki vsak dan posredno (prometne nesreče, odvzemi svobode, profitna naravnost farmacevtske industrije in medicinokracije, samomori zaradi odtujenosti ali preganjav) in neposredno (vojne, zavrnitve beguncev in političnih azilantov, embargi osnovnih živil, ekološke katastrofe) uničujejo na tisoče konkretnih človeških življenj, ne morejo predstavljati etično neoporečne instance, ki bi si lahko jemala pravico, soditi o vrednosti in nedotakljivosti človeškega življenja nasploh.

Marksistično navdahnjene ideologije revolucionarnih celic se v svojem pozitivističnem bistvu niso mogle zadovoljiti z negacijo obstoječega, ker so težile h konstrukciji (lepšega in pravičnejšega sveta), ki naj bi sledila revolucionarni destrukciji. Negacija obstoječega je bila tesno povezana z zahtevo po spremembi. Zato lahko

¹ Tudi tale izraz *seveda* – v svetli tradiciji odrekanja apriorno negativnim pomenskim konotacijam, za kakršne se med drugim bori sporočilo pričujočega spisa – ni uporabljen v smislu apatije, kakršna se razumeva v socialnih kontekstih sedanjega srednjeevropskega trenutka (“Pa kaj si zopet tako apatična? Poglej, zunaj sije sonce!”...), temveč v izvornem pomenu starogrške *a-patheie*, torej odsotnosti strasti brez vrednostnega predznaka (prim: Stoerig, str.195).

² Termin zahodni (kot kategorično nasprotje "vzhodnega") tukaj ni uporabljen v smislu strogo politične ali celo geografsko pogojene kulturne specifikacije, temveč kot predikator, ki izhaja iz razlikovanja med transcendentno in imanentno metafiziko. To pomeni, da je nasprotje med ideologijami "levice" in "desnice" kot kategorični politični izraz evropskih kartezijanskih dualizmov, abstraktno v smislu statične strukture. "Levica" in "desnica" kot protipola tega nasprotja naj bi bili determinirani in večni hkrati. Druga osnovna značilnost obeh protipolov je v tem, da vsak od njiju za svoj obstoj potrebuje tudi drugega. To spoznanje je v dobi "post-izmov", v kateri ravnokar živimo (in se, kot vedno, sprašujemo o smislu naših življenj), privedlo do (najverjetneje) zmotne predstave o ničnosti in brezpomenu tovrstnega političnega kategoriziranja. Seveda je jasno, da so kategorije vselej samo orodje, ki nam pomaga razumevati delček vsega tistega, kar naj bi dojeli, kar je zopet samo delček tistega, kar je okrog in v nas. Kljub temu pa so kategorije hkrati tudi tisto, kar nam v življenju pomaga vzpostavljati svoje svetove in mostove do svetov drugih. Kategorije so torej (ne spoznavno, temveč samo kognitivno), orodje, katerega osnovna značilnost je v nepopolnosti. Druga osnovna značilnost kategorij pa je v tem, da predstavljajo temelj vsakršnega razmišljanja, sprejemanja in posredovanja. Kategorije

trdimo, da so dejanja teroristične levice – že po svoji samodefiniciji – vselej revolucionarna, česar za države, ki nas nenehno terorizirajo (s krvavimi vojnami, kompliciranimi formularji za odmero dohodnine, s samosvojem in samopašnim vedenjem upravnih organov njihove zakonodajne in izvršne oblasti, z manifestnim in latentnim nasiljem svojih oboroženih sil in propagandnih mehanizmov), nikakor ne bi mogli trditi. Državni terorizem vselej teži k ohranitvi obstoječega stanja (beri: obstoječih elitnih interesov in razmerij oblasti). Čeprav izhajajo tudi teroristični akti skrajne desnice iz pozitivnih identifikacij, ki – podobno, kot je to pri levici – težijo k negaciji obstoječega in spremembi (na bolje), pa tudi njihovih akcij ne bi mogli označiti s predikatom revolucionarnosti. Terorizem desnice je reakcionaren, ne v izvornem smislu težnje po ponovni vzpostavitvi nečesa minulega, temveč v smislu arhaičnih vrednot normiranja in izključevanja, na kakršnih sloni, denimo, ideologija nadčloveka. Čeprav so torej motivi teroristične desnice na formalni ravni enaki motivom njihovega levičarskega protipola, čeprav torej oboji temelje na nekakšni utopiji, je vsebinski predznak obeh ideoloških opredelitev popolnoma nasproten. Etika prvih namreč temelji na enakovrednosti, etika drugih na vrednostnem razmejevanju človeških življenj.

Seveda je tudi samorazumevanje levičarskih skrajnežev večinoma elitarno. Identiteta avantgarde in njene moralne implikacije se je vselej znova, zlasti v obdobjih popolne socialne izolacije, izkazala kot steber, ki je pripadnicam in pripadnikom ilegalnih celic omogočal nekaj, kar je bilo prav tako elementarno in bistveno za njihovo preživetje kot, denimo, hrana in pijača, namreč ohranitev notranje integritete. Naslednji problem, ki se pojavi, ko se pričenjamo soočiti z etiko levičarskega terorizma, je v tem, da je bila večina revolucionarnih celic hierarhično ustrojena. Zato bi tudi v primeru revolucionarne zmage po vsej verjetnosti privedla do socialnih struktur, ki bi temeljile na etiki formalnih avtoritet in oblasti, kar pomeni, da bi se dotlej ilegalne metode njihovega terorizma ohranile in vzpostavile v legalni, vsemogočni obliki terorizma nove, četudi "boljše in pravičnejše" države.

Če se še enkrat vrnemo k namenom, ki naj bi opravičevali in posvečali sredstva, k tisti etični predpostavki, ki je skupna vsem oblikam terorizma, lahko seveda trdimo, da namen nikoli ne opravičuje (kaj šele posveča!) sredstvo, kajti živimo v dobi, ki je vse bližje spoznanju o lažnivosti upanj na "bleščečo prihodnost" in hkrati spoznanju o tem, da živimo v trenutku sedanosti. Če je ta trenutek, tukaj in zdaj, torej tisto, kar v življenju resnično "šteje", je morda najbolje, če lažno upanje bodočnosti zamenjamo z resničnim zaupanjem v ta, tukajšnji in zdajšnji trenutek. To bi pomenilo, da so naši nameni vselej hkrati že tudi sredstva, ki jih uresničujejo. Namen in sredstvo sta v tem kontekstu torej povezana kot pot in cilj. Argument metode krvavih današnjih bojev za boljši, pravičnejši jutri je tukaj prav tako neustrezen kot argument pobijanja nasilja s proti-

nasiljem, na katerega se prav tako sklicuje ves vesoljni terorizem, tako državni, kot tudi desni in levi, pa še vse ostale oblike terorizma, ki delujejo onkraj teh moralno-političnih kategorij zahodnega ² sveta.

Po drugi strani pa sicer drži, da vsak namen ne posvečuje vsakršnega sredstva, vendar to ne pomeni nujno, da nikakršen namen ne posvečuje nikakršnega sredstva. Če se opredelimo za načelno predpostavko o konkretni enakovrednosti vseh življenj, potem si moramo priznati, da živimo v svetu in v družbi, ki je od priznavanja (kaj šele uresničevanja ...) tovrstnih predpostavk še zelo oddaljena. V tem okviru lahko torej brez problemov razumemo, da vsak namen sicer resnično ne posvečuje vsakršnega sredstva, vendar pa nekateri nameni vsekakor posvečujejo (če že ne opravičujejo) nekatera sredstva. Howgh!

V spomin Gozdnemu Škratu

LITERATURA:

- BURGHARD, FRANZ-PETER, KUNZMANN, PETER, WIEDMANN, FRANZ (1991): *dtv – Atlas zur Weltphilosophie*, Deutscher Taschenbuchverlag, München.
- “Der bürgerliche Staat”, iz: **Resultate – Theoretisches Organ der Marxistischen Gruppe 3**, München 1979.
- KLEIN, HANS-JOACHIM (1979): *Rückkehr in die Menschlichkeit – Apell eines ausgestiegenen Terroristen*, Rowohlt, Reinbeck/Hamburg.
- MARCUSE, HERBERT (1969): *Über Revolte, Anarchismus und Einsamkeit – ein Gespräch*, Arche, Zürich.
- STORIG, HANS JOACHIM (1992): *Kleine Weltgeschichte der Philosophie*, Fischer, Frankfurt/Main.
- STRAHM, RUDOLF (1987): *Überentwicklung – Unterentwicklung*, Laetare, Augsburg.
- WHITE, JONATHAN R. (1998): *Terrorism – An Introduction 2/e*, Wadsworth, Bonn.

so torej nadvse nepopolno – in hkrati edino – orodje, ki ga premoremo, če se hočemo lotiti sprejemanja, posredovanja in/ali razmišljanja. Saj ne, da bi s tem hotela namigniti, da predstavljajo te aktivnosti kakšen smisel življenja ali kaj podobnega. Sprejemanje, posredovanje in razmišljanje so samo temelji konkretnega človeškega (so)bivanja. Samoopredelitev v smislu individualne etike in osebnostne integritete, samoopredelitev kot temeljna odločitev za človeško (in človeka vredno) (so)bivanje, je velikokrat posredljiva zgolj v mejah političnih kategorij, tudi če so te še tako zastarele in neumne.